

השלכת הטריפות לכלבים נועדה ללמד אותנו ולא לתגמל את הכלבים

בהשלכת הטריפות אינה לתגמל את הכלבים, אלא ללמד אותנו להכיר טובה למי שהועיל ועזר לנו. היות ואנו אמורים לקחת מוסר השכל מכל מה שאנו רואים - עלינו להתבונן גם במצווה הזו ולהסיק את המסקנה המתבקשת - להתחזק בהכרת הטוב! והביא מהמלבי"ם דבר נוסף שיש ללמוד ממצווה זו - שילמד האדם מוסר לדעת דרכי ה', שכל שכן שיש שכר ועונש לאדם שהוא בעל בחירה. כלומר שאדם יעשה קל וחומר בנפשו - אם אפילו לבריה שאינה בעלת בחירה הקב"ה מלמד אותנו שיש לו שכר, על אחת כמה וכמה שבעל בחירה יקבל.

נפקא ליה מ'לכלב תשליכון אותו' אותו אתה משליך לכלב, ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה. [כב.]

ומסביר רש"י שההוא אמינא היא שיקרא למצותיה איצטריך - שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, ונאמר במצרים 'לא יחרץ כלב לשונו', לפיכך הקפידה תורה ליתן שכרו, ונכבד הכלב מן העובד כוכבים, שהנבלה ימכור לנכרי וטרפה לכלב'. יש להבין מדוע מגיע לכלבים שכר, הרי אין להם 'בחירה' - רק ה' עשה שהם ישתקו? ועוד הלא הכלבים ההם ששתקו במצריים כבר מתו - ולמה ניתן שכר לכלבים אחרים? מבאר מרן הגרא"ל שטינמן זצוק"ל שבאמת עיקר המטרה

היראה ממאורי האומה - מאירה את דרכינו

הסביר זאת המגיד מדובנא במשל לעיוור שקיבל אישור כניסה למקום מסויים, וכשהגיע לשם עם מלווהו, ביקשו גם מהמלווה אישור מעבר, ולא היתה בידו. נענה העיוור ואמר האישור שלי כולל כניסה גם למלווה, כי הרי נותני האישור ידעו על המגבלה שלי - והיה ברור להם שאני לא יבוא לבד... כך גם אנו שמהלכים בעולם הזה כעיוורים באפילה - ולא מסוגלים לצעוד בדרך התורה, ללא הכוונתם של מאורי האומה גדולי הדור. כך ניתן להבין שה' השווה ציווי המורא מהם - כדי שנסע ונלך לאורם.

בהלווייתו של המהר"ם שפירא מלובלין זצוק"ל ספד לו אב"ד פיטרקוב הגאון רבי משה חיים לאו הי"ד - והסביר את הגמרא הזו על דרך הדרש. ששמעון העמסוני או נחמיה העמסוני היה דורש בכל התורה כולה - עד שהתעלה והגיע לפסגות נוראות בהשגות של 'את ה' אלהיך תירא' - ופרש מכל העיסוק בדרוש. עד שהגיע ר' עקיבא ודרש - שמתוך היראת שמים עדיף לרבות תלמידי חכמים - בתנופה אדירה של יזמה ומעש, לטפח ולגדל בני עליה...

כדתניא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה כיון שהגיע ל'את ה' אלהיך תירא' פירש, אמרו לו תלמידיו רבי כל אתים שדרשת מה תהא עליה? אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך אני מקבל שכר על הפרישה, עד שבא ר"ע ודרש 'את ה' אלהיך תירא' לרבות תלמידי חכמים. [כב:]

צריך להבין איך יתכן ששמעון העמסוני או נחמיה העמסוני שעסק בסוגיה הזו והיה דורש את האתים שבכל התורה - לא הצליח למצוא ולחשוב על הרעיון של ר' עקיבא?

אומר הגאון רבי ישראל סלנטר זצוק"ל שבוודאי הוא חישב את כל האפשרויות כולל האפשרות לדרוש את הדרשה הזו - לרבות תלמידי חכמים. אבל היות ולפי שיקול דעתו - הסברא הזו לא מדוייקת, העדיף לותר על כל ההשקעה שעמל על הסוגיה הזו - ולפרוש ממנה, וגם לקבל שכר על מידת האמת. זוהי גדלותם העצומה של גדולי ישראל - למדוד בנקיות מופלאה, כל חידוש וסברא - אם הוא מכוון לאמיתתה של תורה!!! ואיך באמת הסיק ר' עקיבא שניתן להשוות כביכול את מורא החכמים ליראת המקום ברוך הוא?

הפרסום מזיק!

הפסד הזכויות! ומספר שמרן הגרא"מ שך זצוק"ל היה מזהיר מאד את הארגונים העוסקים במעשים טובים, להימנע ממצאת בקמפיינים שיפרסמו את מעשיהם הטובים. אמנם זה נוגד הטבע, אבל בדוק ומנוסה שהפרסום מזיק מאד, יש מוסדות שרוצים לעשות פרסום כדי שיוכלו להתקיים, וכדי שיהיו להם יותר אפשרויות להמשיך בפעולותיהם. אבל באמת הרי כל הצלחה תלויה בזכויות, והכל בידי שמים, מן השמים נותנים את הצלחה כפי הזכויות, אם יש זכויות יש סייעתא דשמיא ויש אפשרויות לעשות מעשים טובים, ואם אין זכויות אין הצלחה ואין מעשים טובים. גם זיכוי הרבים תלוי בזכויות כמו שאמרו (אבות ה, יח) "משה זכה וזיכה את הרבים", היינו שקודם זכה בעצמו, ורק אחר כך זיכה את הרבים, ומה הן הזכויות? "והאיש משה עניו מאד" (במדבר יב, ג), "ויסתר משה פניו" (שמות ג, ו), להיות בצנעה! אלו הן הזכויות להצלחה!!! והפרסום מאבד זכויות, וממילא יש פחות הצלחה.

שאני התם דקלי לה אי משום עינא בישא. [כ"ו:]

מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א דיבר על אהבת הפרסום - דבר שמצוי בטבע האדם - כל אחד שיש לו מעלות, כגון חכמה, או מידות טובות, או ירא שמים, או למדנות, בדרך הטבע הוא חפץ שיכירו את מעלותיו ויחשיבו אותו, ואוהב שהיתרונות שלו יתפרסמו.

אבל האמת היא שהפרסום מזיק לאדם, כמו שאמרו [סנהדרין יד.] 'הווי קבל וקיים' - קבל פירושו חושך בארמית, היינו שכדאי להיות נסתר בחשיכה, שלא יכירו אותו ולא יידעו מהמעלות שלו, ועל ידי זה יהיה קיים.

מפני שאם יהיה מפורסם הוא לא יתקיים, כי הפרסום מסוכן ומזיק ויש בו עין הרע.

הרבה אנשים לא מבינים את זה, ושמחים כשמפרסמים אותם, כי האדם מטבעו רוצה שיידעו את החשיבות שלו, וכששומע שמחשיבים אותו הוא שמח בזה, אבל האמת היא שאם לא היו מחשיבים אותו היה יותר טוב לו.

בעיה נוספת שכרוכה בפרסום המעשים הטובים של האדם היא

אהבת ה' נטועה במעמקי ליבו של כל יהודי

ומפני מה נסמכה מצות אהבת ה' לקבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע?
מבאר הגאון רבי ישראל אליהו וינטרוב זצוק"ל שאהבת ה' נטועה במעמקי ליבו של כל יהודי - ושורש האהבה הוא נובע מטבעו של אדם להכיר טובה למטיב אתו.
מיד לאחר שאדם קורא ק"ש ומכיר שהכל מאתו יתברך - נקל מאוד לצוות עליו לעורר בליבו את רגשי אהבת ה'.
ומוסיף שגם אם נראה שרגשות אלו חבויים עמוק, ועטויים במעטה קרירות, ברגע שיבוא לידי מבחן, מיד האהבה תתעורר.
כמו שכתב החסיד יעב"ץ ז"ל שבמהלך הדורות גם פשוטי העם מסרו את נפשם על קידוש ה' - כי כשיהודי נעמד למבחן נוקב 'יהודי או צלוב?' מתעוררת בו הנקודה הפנימית, ופורצת את כל הגבולות - עד כדי מסירת נפש!!!

דתינא ר' אליעזר אומר אם נאמר 'בכל נפשך' למה נאמר 'בכל מאודך'? ואם נאמר 'בכל מאודך' למה נאמר 'בכל נפשך'? אלא לומר לך אם יש אדם שגופו חביב עליו מממונו - לכך נאמר 'בכל נפשך', ויש אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר 'בכל מאודך'. [כה].
יש להבין מדוע החיוב של אהבת ה' 'בכל מאודך' נכתב רק בפרשה ראשונה של קריאת שמע, ואילו בפרשה שניה נאמר רק 'לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם' - ולא הוזכר 'בכל מאודך'!
מיישב הגאון רבי חיים מואלוז'ין זצוק"ל שכיוון שמפרשה זו דרשו חז"ל - 'איזוהי עבודה שבלב הוי אומר זו תפלה', אי"כ לא שייך לומר בה חיוב של 'בכל מאודך' כי היא מצוות עשה - שחייב להוציא עליה רק עד שליש ממנו.

בכל שינוי מקום יש סכנה!

חדש.
כשמוציאים דג מהמים צריך להכין לו אקווריום או בריכת מים חלופית - כדי שהוא יוכל להתקיים.
כך שהליווי בתחילת הדרך הוא נועד לתת לו שמירה במסלול החדש, ולא רק כיבוד, [המהרה"ל הוכיח זאת מכך שגם רב צריך ללוות את תלמידו].
ובזה מסביר את התפילה שתיקנו לומר לפני היציאה מביהמ"ד, שמתבלת את ההודאה על הלימוד בהשמצת יושבי הקרנות.
מפני שברגע שיוצאים ממפתן ההיכל - צריך שמירה יתירה! צריך להתחיל להתגונן מול פגעי הרחוב...
חז"ל תיקנו תפילה מיוחדת שתכלול דברי חיזוק להתחסן מול כל לעג אפשרי, ותלווה אותנו בדרך, ולא היה די בהודאה רגילה.

דהו תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין כאחד. [כ"ו].
הנה הגמרא בסוטה [מ"ו]: אומרת על מה שזקני העיר רוחצין ידיהן ואומרים 'ידינו לא שפכו את הדם הזה, ועינינו לא ראו' - וכי על לבנו עלתה שבי"ד שופכין דמים? אלא לא בא לידנו ופטרנוהו בלא מזונות, ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוייה.
ויש להבין מדוע צריך גם ללוות את היוצא לדרך, הרי מילא בהמשך דרכו הוא יישאר לבד?
אומר הגאון רבי ראובן הכסטר שליט"א שבכל שינוי מקום יש סכנה!
כשאדם נמצא במקומו, ה' הכין לו את התשתית הנדרשת לחייו, אם הוא עוקר ממקומו - צריך שמירה מיוחדת, להכין לו מהלך

מדוע בנר חנוכה יש איסור הנאה ב'מראה'?

האיסור ליהנות מהאור הוא מחודש - כי בדרך כלל דבר שהוקצה למצותו אין איסור הנאה ליהנות מהמראה שלו.
והסיבה שבחנוכה נאסר להשתמש באור הנרות היא מפני שעיקר המצווה היא 'לראותם בלבד' - ממילא הנאת האור נאסרה, וכל השתמשות לאורה שאינה מהמצווה נאסרת.
כמו שמצאנו כאן שדפנות ההיכל נועדו להצל כלפי פנים, ולכן רק בצד הפנימי של ההיכל נאסר ההנאה מהצל - כי האיסור הוא על סוג ההנאה שלשמה הוא מיועד.
וזהו שאנו אומרים 'הנרות הללו קודש הן ואין לנו רשות להשתמש בהן' ומפני מה? כיוון שהם לא נועדו 'אלא לראותם בלבד'.

אמר אביי מנא אמינא לה? דתינא אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שהיה יושב בצילו של היכל ודורש כל היום כולו, והא הכא דלא אפשר ומיכיון, ושרי! ורבא אמר שאני היכל דלתוכו עשוי. [כ"ו].
הנה אחר הדלקת נרות חנוכה אנו אומרים 'הנרות הללו קודש הן ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותם בלבד'.
יש להבין מדוע אחרי שאמרנו את האיסור ליהנות מהנרות היה צורך בתוספת לפרט מה מותר - 'לראותם בלבד'!
מסביר הגאון רבי שמעון משה דיסקין זצוק"ל שלכאורה

האם עץ הדעת נאסר גם באיסור הנאה?

שהרי באיסור 'בל תוסיפו' נאסר להוסיף רק דבר שאינו נצרך כגדר להעמיד את הדת על תילה.
ומעתה, לדעת חזקיה שעץ הדעת לא נאסר בהנאה - לא היה מקום לגזור עליו דין איסור נגיעה, ולכן ניתן ללמוד משם ש'כל המוסיף גורע'.
אולם לדעת ר' אבהו שעץ הדעת נאסר גם בהנאה - איסור נגיעה הוא גדר הגיוני ונצרך להיזהר מהאיסור עצמו, לא שייך ללמוד ממנו לעצם החיסרון של 'בל תוסיף'.
והתביעה על ה'יולא תגעו בו' - הוא רק על שהוסיף 'דיבור', שהיה נשמע ממנו כאילו איסור נגיעה הוא מעצם הדין.
לכן רש"י שנקט להלכה כר' אבהו - היה חייב להוסיף את הפסוק ממשלי - 'אל תוסף על דבריו' - שעוסק בדיבורים מיותרים!

אמר חזקיה מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה? שנאמר וכו', ופליגא דר' אבהו דא"ר אבהו כל מקום שנאמר לא יאכל, לא תאכל, לא תאכלו, אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה (משמע), עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבילה.
מכדי אותבינהו כל הני קראי ושנינהו חזקיה ורבי אבהו במאי פליגי? [כג].
הגאון רבי אברהם יצחק ברזל זצוק"ל רוצה לחדש שיש נפקא מינה נוספת ביניהם - לגבי איסור אכילת 'עץ הדעת'.
שלדעת ר' אבהו העץ נאסר גם בהנאה, ואילו לדעת חזקיה היה עליו רק איסור אכילה.
הנה בגמרא בסנהדרין [כט]. אמר חזקיה מניין שכל המוסיף גורע שנאמר 'אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו'.
רש"י על התורה [בראשית ג' ג'] הביא את דבריו וכתב 'ולא תגעו בו' - הוסיפה על הציווי, לפיכך באה לידי גרעון, הוא שנאמר 'אל תוסף על דבריו' [משלי ל' ו'].
ויש להבין מדוע היה צריך להוסיף את הפסוק ממשלי על איסור ההוספה?
מסביר הגרא"י ברזל שדברי חזקיה בגמרא בסנהדרין היא רק השיטתו - ולא אליבא דר' אבהו.

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל

ניתן לפנות לכתובת: peninim88@gmail.com

הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים